

Одуха М.В.

здобувач

Науково-дослідний інститут

публічного права

<https://orcid.org/0009-0001-0898-8477>

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Вступ. Адміністративні процедури є невід'ємною частиною правової системи України. Чітке та прозоре визначення адміністративних процедур дозволяє громадянам і бізнесу розуміти, як взаємодіяти з публічними органами. Це сприяє зменшенню правової невизначеності та підвищенню довіри до публічних інституцій. Науковий аналіз дозволяє вдосконалювати адміністративні процедури у сфері публічних закупівель, роблячи їх більш прозорими та передбачуваними, адже ефективність публічного адміністрування значною мірою залежить від ефективності адміністративних процедур.

Наукові дослідження дозволяють виявити недоліки та прогалини в чинних процедурах і запропонувати засоби їх удосконалення. Це сприяє зменшенню бюрократії, підвищенню швидкості ухвалення рішень та оптимізації витрат державного апарату. Також слід підкреслити, що прозорість і чіткість адміністративних процедур є важливими інструментами в боротьбі з корупцією. Їх науковий аналіз допомагає виявляти та усувати корупційні ризики в адміністративних процесах, забезпечуючи їх більшу відкритість і підзвітність. Це сприяє зміцненню правової держави та підвищенню довіри суспільства до державних інституцій. Також глобалізація та інтеграційні процеси вимагають гармонізації національних адміністративних процедур із міжнародними стандартами. Науковий аналіз дозволяє оцінити відповідність національних процедур міжнародним вимогам й адаптувати

їх до сучасних викликів. Це сприяє інтеграції країни до євроатлантичних інституцій.

Огляд останніх досліджень. До проблематики адміністративної процедури публічних закупівель в Україні звертали свою увагу такі вчені-юристи: В. Авер'янов, І. Влялько, В. Галунько, І. Глобенко, Е. Демський, П. Діхтєвський, А. Іванишук, О. Кулак, В. Курило, О. Кузьменко, Т. Купенко, В. Колотій, В. Колпаков, В. Кошєєв, О. Критенко, І. Лагус, З. Максименко, В. Міняйло, О. Мельников, А. Никифоров, О. Овсянюк-Бердадіна, А. Олефір, А. Павловський, Я. Петруненко, Г. Пінькас, В. Смиричинський, Н. Ткаченко, О. Турчинов, Ю. Уманців, К. Хусанова, Ю. Фалко, С. Чистов та інші. Однак вони торкалися нашої проблематики лише побічно, досліджуючи лише суміжні поняття.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, чинного законодавства, доктринальних поглядів українських учених-правників розкрити зміст адміністративної процедури публічного адміністрування публічних закупівель в Україні.

Виклад основних положень. Згідно із Законом України від 17 лютого 2022 р. № 2073-ІХ адміністративна процедура – це визначений законом порядок розгляду та вирішення справи. Він визначає філософську природу єдиної адміністративної процедури забезпечення певної галузі (сфери, сектору) публічного адміністрування, поділену та етапи адміністративної процедури та окремі дії адміністративного органу [1].

Виходячи з такої законодавчої конструкції, на наш погляд, адміністративна процедура сфери публічного адміністрування публічних закупівель в Україні є єдиною. Вона може бути поділена на окремі етапи та дії адміністративних органів. Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII «Про публічні закупівлі» дає можливість узагальнити, що етапами адміністративної процедури публічних закупівель є планування; оголошення та відкриті торги; прийом тендерних пропозицій; розгляд та оцінювання тендерних пропозицій; укладення угоди про закупівлю; контроль виконання умов договору та моніторинг етапів закупівель; оскарження [2].

При цьому перший етап адміністративної процедури – планування – тісно пов'язаний із таким інструментом публічного адміністрування, як укладення планів. Другий-шостий відображають основні етапи адміністративної процедури публічного адміністрування публічних закупівель. А сьомий є факультативним і використовується тоді, коли адміністративний орган оскарження ухвалює рішення щодо скарг і забезпечує дотримання законодавства у сфері публічних закупівель.

Розглянемо більш детально запропоновані нами етапи адміністративної процедури публічних закупівель. План у юридичній літературі (від лат. *planum* – «рівне місце, площа») розуміється як попередньо визначений порядок, послідовність здійснення певної програми, виконання роботи, проведення заходів тощо. Відповідно акт планування можна визначити як рішення владного суб'єкта, що визначає порядок, послідовність чи містить зв'язок подальших дій та проведення заходів. Його також можна схарактеризувати як акт бажаного. Основними ознаками планів, що відрізняє їх від адміністративних актів та адміністративних договорів, є те, що саме через них найбільш яскраво виражається цілевстановлення як елемент публічного адміністрування, що передбачає визначення напрямків спільної діяльності, її проміжних і кінцевих результатів, заради досягнення

яких і здійснюється управлінський вплив. Неправильна постановка цілей (неможливих для реалізації або занадто витратних) є однією з перешкод ефективному плануванню. Слід відмежовувати план (як акт планування) від затвердження плану (як інструменту публічного адміністрування). Акт планування є адміністративною процедурою, а самим інструментом є затвердження плану, що створює правові наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення прав і породжує обов'язки для приватних осіб. Такий підхід також має значення для судової практики, оскільки судовий захист має лише та особа, яка є суб'єктом (носієм) порушених прав, свобод чи інтересів [3].

Так, в аналізовані нами сфері річний план закупівель є вагомим інструментом публічного адміністрування, який публікується упродовж п'ятиденного терміну після ухвалення й безоплатно оприлюднюється через акредитовані майданчики. Особливостями його адміністративної процедури є те, що для його оприлюднення створюються відповідні форми, які завізуються електронним цифровим підписом (далі – ЕЦП). Кожен майданчик підтримує різні ключі ЕЦП, зокрема безкоштовні ключі від ДФСУ та юстиції, які підтримують всі майданчики Prozorro. При внесенні даних у форму на майданчику, додаток одразу оприлюднюється. У разі відсутності підпису ЕЦП на сайті буде вказано, що додаток не підписано. Оприлюднення додатку до річного плану є обов'язковим. Для оприлюднення річного плану призначається уповноважена особа з дворічним досвідом роботи в закупівлях. Річний план створюється по товару або послугі, які заплановано закуповувати упродовж року. Річний план та додаток до нього затверджуються тендерним комітетом спеціальним протоколом. Контроль і регулювання річного плану здійснюються центральними органами виконавчої влади, відповідальними за реалізацію державної політики у сфері обслуговування коштів державного бюджету [4].

Отже, план у сфері публічного адміністрування публічних закупівель має подвійну юридичну природу: по-перше, він є інструментом публічного адміністрування в тому випадку, коли затверджується (легалізується) адміністративним актом; по-друге, він є первинним етапом адміністративної процедури публічних закупівель, якою визначається порядок і послідовність дій підготовки затвердження та публічної легалізації (оприлюднення) планів закупівель. Останні здійснюються через публічне опублікування упродовж п'яти днів після затвердження на безкоштовному акредитованому майданчику уповноваженою особою з дворічним досвідом у сфері закупівель за допомогою електронного цифрового підпису, при здійсненні контролю за цією процедурою уповноваженим на те законом адміністративним органом.

Другим етапом публічних закупівель є оголошення про закупівлю, коли замовник оприлюднює оголошення про проведення закупівель на вебпорталі уповноваженого органу. Оголошення має містити інформацію про найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код замовника, назву предмета закупівлі, кількість, місце та строк поставки товарів, очікувану вартість предмета закупівлі, умови оплати, строк подання пропозицій тощо [5].

Оголошення про закупівлі – це суспільні відносини, у процесі яких потенційний виконавець публічних закупівель (суб'єкт господарювання) та відповідний адміністративний орган здійснюють дії щодо створення тендеру, де визначаються основні параметри закупівлі, умови оплати договору, загальна інформація про закупівлю, тендерна документація, специфікація закупівлі, загальні нецінові критерії, дати та терміни, контактна особа. Усе це здійснюється виключно через електронну форму як різновид електронного врядування. При виконанні цього заповнюється поле включення ПДВ, тип забезпечення тендерних пропозицій, очікувана вартість, пониження ціни, визначення валюти та виду

предмета закупівлі. Специфікація закупівлі включає конкретну назву предмета закупівлі, кількість та одиниці виміру, місце поставки, строки поставки. Загальна інформація про закупівлю містить узагальнену назву та примітки. Тендерна документація включає додавання та прикріплення необхідних файлів з визначенням їх типу та рівня. Загальні нецінові критерії додаються за потреби. Дати та терміни встановлюються для кінцевого строку подання пропозицій. Підстави для відмови в участі у процедурі закупівлі містять електронні поля, де встановлюються способи підтвердження відсутності підстав для відмови. Після заповнення всіх полів оголошення зберігається як чернетка або опубліковується за підписом КЕП. Під час періоду очікування пропозицій замовник може отримувати запити на роз'яснення та вимоги щодо усунення порушень, на які необхідно відповідати через систему упродовж трьох робочих днів. Внесення змін до оголошення або тендерної документації потребує продовження строку очікування пропозицій не менше ніж на сім днів. Зміни до розділу підстави для відмови в участі вносяться через редагування типу підтвердження, назви, опису та зразка документа. Період аукціону розпочинається після завершення періоду очікування пропозицій та за наявності щонайменше двох пропозицій. У разі відміни закупівлі виписується причина, об'єкт скасування та опис, після чого розпочинається період оскарження, який триває десять днів [6].

Отже, оголошення про закупівлі як етап адміністративної процедури публічних закупівель забезпечує суспільні відносини, у процесі яких потенційний виконавець публічних закупівель (суб'єкт господарювання) та відповідний адміністративний орган здійснюють дії щодо створення тендеру. У результаті цього визначаються основні параметри закупівлі, умови оплати договору, загальна інформація про закупівлю, тендерна документація, специфікація закупівлі, загальні нецінові критерії, дати та терміни, контактна особа.

Усе це здійснюється виключно через електронну форму як різновид електронного врядування.

Етап прийому (подання) тендерної пропозиції є важливою складовою адміністративної процедури публічних закупівель, яка включає кілька ключових кроків. Першим кроком є ознайомлення з тендерною документацією, в якій Замовник зазначає вимоги до документів, що мають бути прикріплені до тендерної пропозиції, зокрема щодо вартості пропозиції Згідно зі ст. 16 Закону України «Про публічні закупівлі» вносяться документи, що підтверджують кваліфікацію, включаючи наявність обладнання, матеріально-технічної бази та технологій, працівників відповідної кваліфікації, досвіду виконання аналогічних договорів та фінансову спроможність. Необхідно ввести інформацію про відсутність підстав для відхилення пропозиції згідно з ст. 17 цього Закону. До складу тендерної пропозиції входять статут, протокол засновників та/або наказ про призначення керівника, довідка ЄДРПОУ, сертифікати, паспорти та інші технічні документи на товар. Замовник надає проект договору для ознайомлення з ним та підтвердження згоди з його умовами у спосіб, визначений тендерною документацією. Додатково після перемоги в тендері упродовж 10 робочих днів необхідно надати оригінал довідки про відсутність судимості, виданий уповноваженим органом МВС, що стосується керівника підприємства або особи, яка підписувала тендерну пропозицію [7].

Отже, етап прийому (подання) тендерної пропозиції як складова адміністративної процедури публічних закупівель, що врегульовує порядок взаємодії між виконавцем та замовником (адміністративним органом), включає кілька ключових кроків: ознайомлення з тендерною документацією, підготовку та подання документів, що підтверджують кваліфікацію, включаючи наявність обладнання, працівників, досвіду виконання аналогічних договорів та фінансову спроможність, а також інформацію про відсутність підстав для відхилення

пропозиції. До складу тендерної пропозиції також входять статут, протокол засновників, наказ про призначення керівника, довідка ЄДРПОУ, сертифікати та технічні документи тощо.

Розгляд та оцінювання тендерних пропозицій є важливою складовою адміністративної процедури публічних закупівель, яка регулюється Законом України «Про публічні закупівлі» та особливостями, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України. Розгляд тендерних пропозицій може здійснюватися за трьома сценаріями: у відкритих торгах із застосуванням електронного аукціону, без електронного аукціону та при поданні однієї пропозиції. Критеріями оцінювання є ціна, вартість життєвого циклу або ціна разом з іншими критеріями оцінювання, такими як умови оплати, строк виконання, гарантійне обслуговування, передання технологій та інші. Якщо використовується критерій вартості життєвого циклу, до нього можуть включатися витрати на використання, технічне обслуговування, утилізацію товару та вплив зовнішніх екологічних чинників. Строк розгляду пропозиції, визначеної як найбільш економічно вигідна, не має перевищувати п'яти робочих днів, але може бути продовжений до 20 робочих днів із відповідним повідомленням у системі закупівель. Замовник та учасники не можуть ініціювати переговори щодо зміни змісту або ціни пропозиції. За результатами розгляду та оцінювання визначається переможець та ухвалюється рішення про намір укласти договір. Замовник має право звертатися за підтвердженням інформації до відповідних органів. Якщо виявлено невідповідність вимогам або недостовірну інформацію, пропозиція відхиляється [8].

Отже, розгляд та оцінювання тендерних пропозицій є ключовим етапом публічних закупівель, що включає перевірку відповідності пропозицій установленим критеріям та вимогам, зокрема ціні, вартості життєвого циклу та іншим показникам, із можливістю відхилення недостовірних пропозицій і визначення переможця.

Укладення договору є одним з основних етапів процедури публічних закупівель. Проте, незважаючи на ретельну регламентацію її підзаконними нормами адміністративного права, її чинне законодавство відносить до галузі господарського права. Визначає суб'єкт господарювання у разі перемоги у відкритих торгах, спрощеній закупівлі або закупівлі шляхом використання електронного каталогу. Відповідно до Закону України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII «Про публічні закупівлі» та положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178 строк для укладення договору у відкритих торгах становить 15 днів від дати ухвалення рішення про намір укласти договір. Порядок укладення договору виглядає таким чином: замовник обирає переможця та оприлюднює в системі відповідне рішення, система автоматично упродовж одного дня формує повідомлення про намір укласти договір, п'ять календарних днів – строк для оскарження, договір у цей строк не укладається, десять календарних днів залишається фактично для підписання договору за умови відсутності скарг від конкурентів. При цьому не підписання договору учасником-переможцем розцінюється як відмова від підписання і є підставою для відхилення тендерної пропозиції. Використання електронного документообігу надає більше можливостей для захисту прав учасників та уникнення відхилення пропозиції через «відмову від підписання». Це сприяє комфортним взаєминам із контрагентом та швидкому розв'язанню питань, пов'язаних із документами за контрактом [9]. Однак, ураховуючи поширену думку, що господарське право є симбіозом цивільного та адміністративного права [10], вагома адміністративно-процесуальна складова в аналізованих нами відносинах щодо укладення договору публічних закупівель, на наш погляд, присутня.

Отже, укладення договору є одним з основних етапів процедури публічних закупівель. Процедура укладення договору

регламентована підзаконними правовими актами адміністративних органів, проте відносячи її формально до галузі господарського права. Це пояснюється тим, що провідним суб'єктом у цьому випадку є суб'єкт господарювання у разі перемоги у відкритих торгах, спрощеній закупівлі або закупівлі через електронний каталог, який зобов'язаний укласти договір відповідно до Закону України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII та положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178. Важливо зазначити, що використання електронного документообігу на цьому етапі надає більше можливостей для захисту прав учасників та уникнення відхилення пропозиції через відмову від підписання.

Забезпечення виконання договору є важливим етапом у процедурі публічних закупівель. Вона полягає у визначенні забезпечення виконання зобов'язань учасником перед замовником за договором про закупівлю відповідно до положень Закону України «Про публічні закупівлі», які можуть включати неустойку, поруку, гарантію, заставу, притримання, завдаток, право довірчої власності, відповідно до ст. 546 ЦК України [11].

Моніторинг Державної аудиторської служби України (ДАСУ) є важливим інструментом для забезпечення дотримання законодавства у сфері публічних закупівель. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та його міжрегіональні територіальні органи здійснюють моніторинг упродовж усієї процедури закупівлі, укладення договору та його дії. Моніторинг проводиться на підставі автоматичних індикаторів ризиків, інформації від органів державної влади, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування, повідомлень у засобах масової інформації, інформації від громадських об'єднань, а також даних, оприлюднених в електронній системі закупівель. Рішення про початок моніторингу ухвалюється керівником тери-

торіального органу ДАСУ і оприлюднюється в ProZorro упродовж 2 робочих днів. Процес моніторингу включає аналіз інформації з різних джерел, запити пояснень від замовників через систему ProZorro, складання висновків про результати моніторингу, які оприлюднюються упродовж 3 робочих днів. Якщо порушення не усунуті і висновок не оскаржено, ДАСУ може притягнути до адміністративної відповідальності. Процедура закупівлі не зупиняється під час моніторингу або перевірок. Якщо Антимонопольний комітет України (АМКУ) прийняв скаргу до розгляду, територіальний орган ДАСУ не ухвалює рішення про моніторинг тих порушень, які є предметом розгляду АМКУ. Якщо є судове оскарження рішення АМКУ, моніторинг не проводиться до набрання рішенням суду законної сили [12].

Анотація

В статті розкрито зміст адміністративної процедури публічного адміністрування публічних закупівель в Україні. З'ясовано, що план в аналізованій сфері має подвійну юридичну природу, по-перше, він є інструментом публічного адміністрування в тому випадку, коли затверджується (легалізується) адміністративним актом; по-друге адміністративною процедурою в процесі його розробки. Оголошення про закупівлі як етап адміністративної процедури публічних закупівель забезпечує суспільні відносини, у процесі яких потенційний виконавець публічних закупівель (суб'єкт господарювання) та відповідний адміністративний орган здійснюють дії щодо створення тендеру. Етап прийому (подання) тендерної пропозиції як складова адміністративної процедури публічних закупівель, що врегульовує порядок взаємодії між виконавцем та замовником (адміністративним органом), включає кілька ключових кроків: ознайомлення з тендерною документацією, підготовку та подання документів, що підтверджують кваліфікацію, включаючи наявність обладнання, працівників, досвіду виконання аналогічних договорів та фінансову спроможність, а також інформацію про відсутність підстав для відхилення пропозиції. Розгляд та оцінювання тендерних пропозицій є ключовим етапом публічних закупівель, що включає перевірку відповідності пропозицій установленим критеріям та вимогам, зокрема ціні, вартості життєвого циклу та іншим показникам, із можливістю відхилення недостовірних пропозицій і визначення переможця. Укладення договору є одним з основних етапів процедури публічних закупівель. Процедура укладення договору регламентована підзаконними правовими актами адміністративних органів, проте відносячи її формально до галузі господарського права. Моніторинг Державної аудиторської служби України у сфері публічних закупівель є інструментом публічного адміністрування, який забезпечується здійсненням адміністративних дій Державною аудиторською службою України із широким використанням автоматичних індикаторів ризиків та інформації з різних джерел. Рішення про початок моніторингу ухвалюється й оприлюднюється в системі ProZorro. Невідкладність інтервенцій дозволяє адміністративним органам

Висновки. Отже, моніторинг Державної аудиторської служби України у сфері публічних закупівель є інструментом публічного адміністрування, який забезпечується здійсненням адміністративних дій Державною аудиторською службою України із широким використанням автоматичних індикаторів ризиків та інформації з різних джерел. Рішення про початок моніторингу ухвалюється й оприлюднюється в системі ProZorro. Невідкладність інтервенцій дозволяє адміністративним органам вчасно реагувати на виявлені порушення. Взаємодія з іншими органами, такими як Антимонопольний комітет України і суд, забезпечує координацію дій і уникнення дублювання процедур. Процес закупівель не припиняється під час моніторингу, що забезпечує неперервність у виконанні процедур з урахуванням виявлених ризиків і порушень.

вчасно реагувати на виявлені порушення. Взаємодія з іншими органами, такими як Анти-монопольний комітет України і суд, забезпечує координацію дій і уникнення дублювання процедур.

Ключові слова: адміністративний орган, аудиторська служба, відхилення пропозиції, договір, зміст адміністративна процедура, координація, публічне адміністрування, суб'єкт господарювання, тендер, тендерна пропозиція, юридична природа.

Odukhа M.V. Administrative procedure for public administration of public procurement in Ukraine

Summary

The article reveals the essence of the administrative procedure for public procurement administration in Ukraine. It is determined that the plan in the analyzed area has a dual legal nature: firstly, it serves as an instrument of public administration when it is approved (legalized) by an administrative act; secondly, it is an administrative procedure during its development process. The procurement announcement, as a stage of the administrative procedure of public procurement, ensures public relations in the process of which a potential public procurement executor (economic entity) and the relevant administrative body take actions to create a tender. The stage of receiving (submitting) a tender proposal, as a component of the administrative procedure of public procurement that regulates the interaction between the executor and the customer (administrative body), includes several key steps: familiarization with the tender documentation, preparation and submission of documents confirming qualification, including the availability of equipment, employees, experience in performing similar contracts, and financial capacity, as well as information about the absence of grounds for rejecting the proposal. The consideration and evaluation of tender proposals is a key stage of public procurement, which includes checking the compliance of proposals with established criteria and requirements, particularly the price, life cycle cost, and other indicators, with the possibility of rejecting unreliable proposals and determining the winner. Contract conclusion is one of the main stages of the public procurement procedure. The contract conclusion procedure is regulated by subordinate legal acts of administrative bodies, although formally it pertains to the field of commercial law. Monitoring by the State Audit Service of Ukraine in the field of public procurement is an instrument of public administration, which is ensured by the implementation of administrative actions by the State Audit Service of Ukraine, with extensive use of automatic risk indicators and information from various sources. The decision to start monitoring is made and published in the ProZorro system. The urgency of interventions allows administrative bodies to timely respond to identified violations. Interaction with other bodies, such as the Antimonopoly Committee of Ukraine and the court, ensures the coordination of actions and the avoidance of duplicating procedures.

Key words: administrative body, audit service, contract, coordination, public administration, economic entity, legal nature, essence of administrative procedure, rejected proposal, tender proposal, tender.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-ІХ. *Голос України офіційне видання* від 15.06.2022. № 123.
2. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 9. ст.89 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
3. Поняття, юридичне значення та ознаки плану як інструменту публічного адміністрування. *Адміністративне право України. Повний курс / за заг. ред. В. Галуцька*. 2018. URL: <http://>

lib-net.com/content/10114_Ponyattya_uridichne_znachennya_ta_oznaki_plany_yak_instrymenty_pyblichnogo_administryvannya.html

4. Річний план в Prozorro. *Українська універсальна біржа*. 2023. URL: <https://tender.uub.com.ua/pro-prozorro/richny-plan-prozorro>
5. Порядок оприлюднення оголошень. *Prozorro*. 2023. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/poryadok-oprilyudnennya-ogoloshen-vidpovidno-do-statti-30>
6. Оголошення закупівлі Відкриті торги. *Auction*. 2021. <https://gov.auction/uploads/pages/files/600175692d354.pdf>
6. Тендерна пропозиція: як підготувати. *Prozorro*. 2023. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/yak-podat-propoziciyu-yaka-minimizuye-rizik-vidhilennya>
7. Підгірський О. Огляд та оцінка тендерних пропозицій з 19.05.2023. *GOSZAKUPKA*. 2023. URL: <https://goszakupka.com.ua/blog/rozglyad-ta-ocinka-tendernih-propozicij#:~:text=%D0%A0%D0%BE%D0%B7>
8. Юридичні аспекти укладання договору в державних закупівлях *Prozorro*. 2024. URL: https://blog.zakupivli.pro/yurydichni-aspekty-ukladannya-dogovoru-v-derzhavnyh-zakupivlyah-prozorro/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=x&utm_content=&utm_term=&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw7ZO0BhDYARIsAFttkCgipjJ7YkjZoVN_SSWL9kU_spKK3AgX5E7FbQ4jDnjciGNVzJPLDC0aA19UEALw_wcB
9. Перші наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова : матеріали круглого столу (8 лютого 2019 р., м. Київ) / наук. ред. В.А. Устименко ; НАН України ; Ін-т економіко-правових досліджень. 2019. 264 с.
10. Розбираємо кейс по забезпеченню виконання умов договору. *Prozorro*. 2023. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/rozbirayemo-keys-po-zabezpechennyu-vikonannya-umov-dogovoru>
11. Органам державної влади, органам місцевого самоврядування, установам, організаціям, підприємствам та іншим суб'єктам сфери публічних закупівель. Лист від 16 квітня 2019 р. № 3304-04/16225-06. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. *Все про бухгалтерський облік*. 2019 р. № 42. С. 12.